

KULTURNAVET
ÖSTERLEN

LEVA FÖR OCH AV KULTUR PÅ ÖSTERLEN

En nulägesrapport om det professionella kulturlivets
förutsättningar och möjligheter 2020-2021.

© Kulturnavet Österlen 2021
Omslagsbild: Ma-ter av Sara Klein, Artwalk på Tjörnedala Konsthall 2020
Grafisk form: Brumark GFI
Illustration och foto där inget annat anges: Eva Brumark
Tryck Lenanders Grafiska, Kalmar

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	2
1.1	Inledning	2
1.2.1	Kulturnavet Österlens syfte och mål	3
1.3	Den här rapportens syfte och mål	3
1.3.1	Rapportens vidare användning	3
1.3.2	Om Covid-19	3
1.4	Kulturnavet Österlen - en del av Skåne	4
1.5	Kulturnavets roll och möjligheter	4
2.1	Djupintervjuer med kulturaktörer	5
2.2	Intervjuer med offentliga tjänstepersoner	6
2.3	Åsikter från lanseringsmötena	7
3	Redovisning av enkäten	9
3.1	Enkätens utformning och svarsfrekvens	9
3.2.1-15	Redovisning av enkätsvaren	9
4	Analys och slutsatser av materialet	15
4.1	Önskemål och behov hos kulturnäringen på Österlen	15
4.2	Reflektioner kopplade till materialet i stort	16
4.2.1	Relationen mellan kommun och kulturnäring	16
4.2.2	Stad - land: om att verka i en liten kommun	16
4.2.3	Varumärket Österlen	16
4.2.4	Vem har dialog med vem?	16
4.2.5	Kulturnäringens drivkrafter	17
4.2.6	Vikten av infrastruktur	17
4.3	Vem ansvarar för kultur på Österlen? - medskick till kulturnäring, politiker och tjänstepersoner	17
4.3.1	Medskick till kommunala politiker och tjänstepersoner	17
4.3.2	Medskick till näringslivet	17
4.3.3	Medskick till kultursektorn	17
5	Handlingsplan för Kulturnavet Österlen	19
5.1	Tänkbara utvecklingsområden för Kulturnavet Österlen	19
5.2	Övrig verksamhet inom Kulturnavet Österlen	20
6	Sista ordet	23

LEVA FÖR OCH AV KULTUR PÅ ÖSTERLEN

En nulägesrapport om det professionella kulturlivets förutsättningar och möjligheter 2020-2021.

1 BAKGRUND

1.1 Inledning

Varje sommar kör varje kulturaktör runt med sina egna affischer och flyers över hela Österlen. Varför inte gå samman och köpa en tjänst som kan distribuera alla trycksaker samtidigt? Och allt konstnärsmaterial; vore det inte fördelaktigt att gå samman för ett gemensamt bra avtal med leverantörer? Det skulle bli en ganska stor affär. Och det värde som konst och kultur ger Österlen; hur kan man göra för att stödja och utveckla det? Ungefär så gick de första diskussionerna i det som skulle bli Kulturnavet Österlen.

Kulturnäringsen är en av de stora näringarna på Österlen. En försiktig uppskattning av antalet professionella kulturaktörer landar på ca 400 personer. Ett företag på Österlen med 400 anställda skulle anses som ett stort och viktigt företag ur arbetsmarknadsperspektiv. Det skulle finnas en IT-avdelning, en personalavdelning och en marknadsavdelning. Men det finns mycket lite infrastruktur för kulturområdet.

Österlen omfattar kommunerna Simrishamn, Tomelilla och i detta fall även Ystad. De tre kommunerna utmärker sig genom en vacker natur, en småskalighet i allt från företag, turistverksamhet och till kultur. I princip saknar Österlenkommunerna större industrier, har traditionellt försörjt sin befolkning på fiske och jordbruk, men har i takt med att dessa näringar sysselsätter färre personer, alltmer övergått till konstnärligt företagande, småskaligt mathantverk och besöksnäring. Kultursektorn på Österlen har en stor inverkan på övriga näringar och en avgörande betydelse för Österlen som varumärke. Med organisatorisk hjälp, administrativt stöd och intelligenta gemensamma lösningar kan dessa verksamheter stärkas och utvecklas ytterligare.

1.2 Kulturnavet Österlen

Kulturnavet Österlen är ett fristående projekt som utifrån frågeställningarna ovan är initierat av Susan Bolgar och Anna-Carin Uggle och finansierat av Europeiska Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Leader Sydöstra Skåne. Projektet riktar sig till professionella kulturaktörer. Som kulturaktör räknas här, förutom den som direkt utför skapandeprocessen, även t ex teatrar, gallerier och bokförlag. Projektet som bedrivs under två år omfattar en arbetsdag per vecka för vardera projektkoordinatorer och slutredovisas i oktober 2022. Målsättningen är att vid det laget ha hittat en långsiktigt hållbar form för Kulturnavet Österlens fortsatta verksamhet.

1.2.1 Kulturnavet Österlens syfte och mål

Syftet med Kulturnavet Österlen är att kartlägga och synliggöra kulturnäringens förutsättningar, för att senare erbjuda strategisk utveckling, praktisk samordning och intelligenta gemensamma lösningar för den service, lobbyverksamhet, omvärldsbevakning, m.m. som de enskilda aktörerna kan ha svårt att mäta med.

Målet är att skapa en permanent plattform, ägd av kulturnäringen på Österlen - eventuellt med stöd från offentlig sektor eller annan aktör - som kan skapa nytta för det professionella kulturlivet på det sätt som medlemmarna bäst behöver.

1.3 Den här rapportens syfte och mål

Den första etappen i Kulturnavets arbete var att, så grundligt som möjligt, försöka ta reda på vad kulturaktörerna efterfrågar.

Det gjorde vi genom att väga samman material från workshops vid dialogmöten, den digitala enkäten samt personliga intervjuer. Den största mängden information kommer från enkätsvaren, redovisade i kapitel 3. Sammanställningen som redovisas i den här rapporten ger en bild av de behov som finns bland Österlens kulturaktörer i nuläget.

Syftet med rapporten är tredelat.

- Att ge en bild av kulturnäringens behov, förutsättningar och möjligheter 2020-2022.
- Att vara en utgångspunkt för koordinatorernas fortsatta arbete i projektet fram till 2022.
- Att visa på fortsatta utvecklingsmöjligheter för kultursektorn på Österlen.

1.3.1 Rapportens vidare användning

Sammanställningen som redovisas i den här rapporten anser vi ge en trovärdig och objektiv bild av de behov som finns bland Österlens kulturaktörer i nuläget. Redovisningen av svaren är separerade från slutsatserna av desamma.

Vår ambition är att rapporten ska komma till användning för kommunala och regionala tjänsteperson och politiker, men även andra intresserade av konstens och kulturens förutsättningar på Österlen. Vi har även förhoppningen att kulturaktörerna på Österlen - trots stor skillnad i kulturella uttryck och förutsättningar - ska känna igen sig och att rapporten kan ge det stora och mångfacetterade kulturlivet på Österlen en känsla av styrka och självförtroende.

1.3.2 Om Covid-19

Startsignalen för Kulturnavet Österlens arbete råkade sammanfalla med att coronapandemin bröt ut 2020. Restriktionerna som infördes i samband med det har fått stora negativa konsekvenser för kulturlivet i stort och de professionella kulturutövarna i synnerhet. Just på Österlen är dock bilden splittrad, framför allt på grund av att turismen ökade stort sommaren 2020. Det innebär att effekten av restriktionerna har inneburit ett stort yrkesmässigt och ekonomiskt avbrott för många, för andra har det märkts mycket lite och för ytterligare andra kan det rent av haft vissa positiva effekter. I denna rapport syns effekterna – positiva eller negativa - framför allt i vissa av enkätsvaren och kommentarerna till dessa.

1.4 Kulturnavet Österlen - en del av Skåne

Region Skånes nyligen tagna regionala kulturplan för 2021-2024 betonar vikten av en väl fungerande kulturell infrastruktur, att möjligheter till konstnärlig produktion ska finnas i hela Skåne och att det skapas utrymme för fler professionella kulturskapare att etablera sig och verka i hela Skåne, både i städer och på landsbygden.

I kulturplanen uttrycks direkt att Region Skåne bl a vill:

- stimulera nya modeller, metoder och samarbeten för konstnärliga experiment
- främja erfarenhetsutbyten och kunskapsutveckling inom kultursektorn
- bedriva strategiskt påverkansarbete kring kulturskapare villkor
- förbättra samspelet mellan stödstrukturer för näringsliv och kultur samt vikten av kulturskaparnas möjligheter till deltagande i internationella nätverk och EU-projekt.

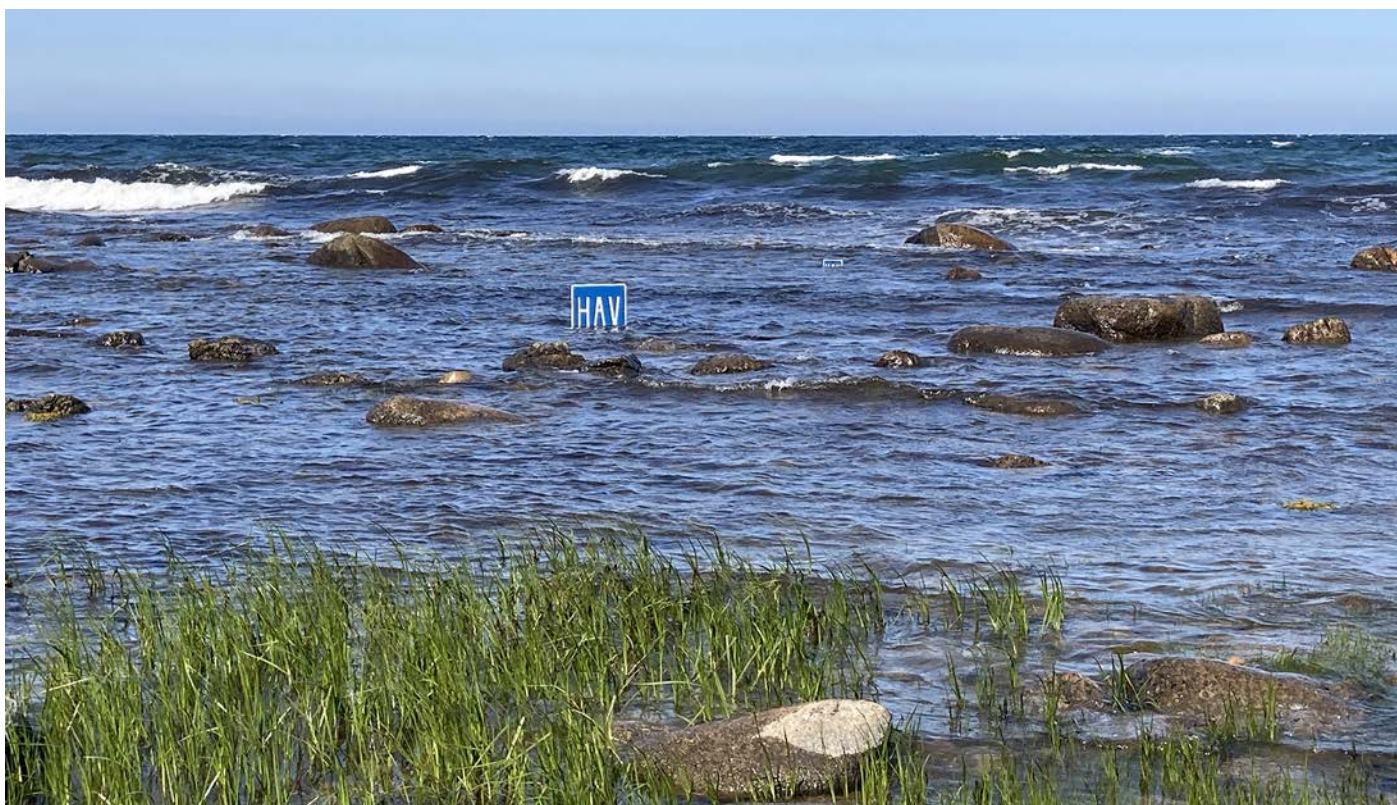
Kulturplanen lyfter specifikt att de kommunala och regionala resurserna ska samspela med kulturlivets initiativ och främja formerna för samverkan mellan det professionella kulturlivet och kommunerna bl. a. genom att initiera metodutveckling och driva nätverk och samarbeten inom olika verksamhetsområden.

1.5 Kulturnavet Österlens roll och möjligheter

Kulturnavet Österlen är helt fristående men har en ambition som sammanfaller med den regionala kulturplanen. Kulturnavet Österlen är en naturlig dialogpart och en bro mellan region, kommun och kulturaktörer med möjlighet att erbjuda infrastruktur, dialog och metodutveckling.

Kulturnavet Österlen kan även verka direkt och praktiskt genom att sprida kunskap om internationella möten, sondera behov av lokaler, samordna resurser och bygga förtroende i en dialog med näringslivet.

Kulturnavet Österlens dialog med både kommuner och region är redan mycket god och vi ser fram emot ett fortsatt konstruktivt samarbete framöver.

”Hav” av Anders Kappel, Artwalk på Tjörnedala Konsthall 2020.

2 REDOVISNING AV INTERVJUER

Under hösten 2020 och våren 2021 har vi intervjuat personer/organisationer som vi bedömt som centrala eller tongivande och som vi därför velat tala direkt med. Vi har också tagit hänsyn till genre och geografisk spridning. (Listan på dem som intervjuats återfinns i bilaga 1.)

2.1 Djupintervjuer med kulturaktörer

Flera av de kulturaktörer vi intervjuat tillhör de något större verksamheterna. Större betyder i sammanhanget att verksamheten inte drivs och omfattas av endast en person, utan att man regelmässigt samarbetar i en något större grupp, ca 2-5 personer. Majoriteten äger egna lokaler för det konstnärliga arbetet.

Alla kulturella aktiviteter på Österlen är småskaliga och utövarna/ägarna är i hög grad privat involverade med sina verksamheter. Privata pengar, lån med privata fastigheter som säkerhet, etc., finansierar driften av den kulturella verksamheten. Den privata ekonomin och personliga förutsättningar styr möjligheten att verka konstnärligt.

Oavsett om man valt platsen eller hamnat här av en slump har man upptäckt kvaliteter som gör att man velat stanna. I intervjuerna återkommer ofta uttalanden som ”en plats att landa på” och ”ett sammanhang att verka i”.

Flera av de intervjuade säger att de känt sig välkomna till sin nya plats och blivit väl emottagna av civilsamhället. Samtidigt uppger många att de kommunala företrädarna för näringsliv och kultur visat ett svalt intresse för verksamheterna. Ett flertal saknar en konstruktiv dialog med hemkommunen.

”En plats att landa på och ett sammanhang att verka i”

De behov som uttryckts tydligast i intervjuerna kan sammanfattas enligt följande:

Coaching / bollplank

Eftersom verksamheterna är små önskar man sig samtalspartners med vilka man kan diskutera nya idéer, testa tankar och förutsättningslöst diskutera framtida projekt.

Producent

I små kulturverksamheter – 2-5 personer – råder en skriande brist på producenter. Det beror till stor del på att man inte har råd att engagera en producent på heltid och få producenter vill flytta till en liten landsortskommun för ett deltidsuppdrag.

Nätverk

Nätverk och kontakter med andra verksamheter blir särskilt viktiga när man har sin arbetsplats på en liten ort. Att känna att man, trots sin placering utanför ett traditionellt centrum, är en del av världen uppger många som viktigt.

Mellanhand i kommunikationen med kommun och region

Många verksamheter upplever att de har en bristfällig kontakt med sin hemkommun. Här önskar sig många någon som kan föra deras talan gentemot offentliga företrädare.

Tillgång till extern kompetens inom t ex ekonomi

Att driva ett kulturföretag ställer samma krav, rent administrativt, som att driva vilket företag som helst. Några av de intervjuade säger sig vilja utveckla den mer affärsmässiga sidan av sin verksamhet och önskar kontakt med experter inom ekonomi och företagande som inte nödvändigtvis är relaterade till kulturföretag.

Gemensam marknadsföring, visuellt och praktiskt

Marknadsföring är en grundsten i alla kulturverksamheter som är beroende av biljett- eller entréintäkter och försäljning – vilket, i princip, alla är. Det är ett område där många är duktiga och kreativa, men som också tar mycket tid från kärnverksamheten. Ett återkommande önskemål är någon form av samordning/hjälp med detta.

Övrigt

Flera respondenter lyfter frågan om hur regionala och statliga bidrag för delas. Det faktum att regionala och statliga medel förutsätter att verksamheten får kommunala medel – och att summorna ofta ställs i relation till varandra – gör det svårare för en kulturverksamhet i en liten kommun att få större regionala och statliga stöd. Det betyder i praktiken att det är svårt att driva större kulturverksamheter i små kommuner, som inte i tillräcklig grad förmår matcha regionala och statliga krav på medfinansiering.

2.2 Intervjuer med offentliga kulturtjänstepersoner

En viktig del i etablerandet av Kulturnavet Österlen har varit att knyta kontakter med de tjänstepersoner och politiker som i de tre kommunerna ansvarar för kulturen, samt med medarbetare på Kultur Skåne. (Listan på dem som intervjuats återfinns i bilaga 1.).

Den kommunala kulturen är olika organiserad i de tre kommunerna. Simrishamns kommun har en kultur- och fritidsförvaltning med förvaltningschef för detta samt en kulturutvecklare. Förvaltningen styrs av en kultur- och fritidsnämnd.

Tomelilla kommun har en samhällsbyggnadsförvaltning som omfattar en rad områden, bland annat kultur och fritid. En verksamhetschef ansvarar för kultur och fritid och har en egen nämnd för detta.

Även i Ystad ingår kultur i en större förvaltning, har en kulturechef och en kulturesekreterare och har, trots organisationen i en större förvaltning, en egen kulturnämnd.

Att arbeta i en politiskt styrd organisation kan vara krävande, särskilt om majoriteterna växlar ofta. Det hindrar en kontinuitet och långsiktig hållbarhet i arbetet. Flera av de intervjuade återkommer till detta, men inser samtidigt att det är villkoren för att arbeta i en kommunal kulturförvaltning. Det betyder också att de tre kommunernas tjänstepersoner har relativt olika förutsättningar och arbetsbeskrivningar, beroende på politiska direktiv. Samtliga intervjuade kulturtjänstepersoner är medvetna om att deras respektive kommuner har en stor andel kulturskapare, vilket bidrar till kommunens attraktivitet. De är också medvetna om att deras uppdrag inte alltid täcker ett engagemang i det fria professionella kulturlivet i den utsträckning som kulturlivet önskar och behöver.

De kommunala kulturförvaltningarna har ganska vag överblick över de professionella kulturaktörerna i sin kommun, liksom de kommunala näringslivskontoren har relativt liten överblick över kulturföretagarna i kommunen.

De kulturtjänstepersoner vi talat med har uttryckt behovet av en länk till de professionella aktörerna. Flera av de intervjuade menar att Kulturnavet kan fylla en viktig roll i glappet mellan kultur och kommunal verksamhet.

2.3 Åsikter från lanseringsmötena

Kulturnavet Österlen genomförde tre lanseringsmöten för att introducera det nya projektet för målgruppen. Mötena hölls i Simrishamns kommun 2020-10-01 (Svabesholms Kungsgård), Tomelilla kommun, 2020-10-05 (Jazzarkivet) och Ystads kommun, 2020-10-09, (Ystads konstmuseum).

Cirka 60 personer deltog i de tre mötena totalt. Efter en presentation av Kulturnavet Österlen, syfte, mål och kommande arbete, fick deltagarna dela in sig i mindre grupper och diskutera prioriteringar för det fortsatta arbetet.

Introduktionsmötena var målgruppens första möte med Kulturnavet Österlen. De åsikter och önskemål som framkom vid mötena fokuserade på praktiska, konkreta ting. Nedanstående sammanställning återger, så troget som möjligt, noteringarna på post-it lappar fästade på stora pappersark som lämnades in efter lanseringsmötena. Rubrikindelningen är projektkoordinatorernas.

Behovsinventering utifrån anteckningar från samtliga tre lanseringsmöten september och oktober 2020.

A) Gemensamma tekniska resurser

Teknikpool
 Skåpbil
 Grafikverkstad i Simrishamn
 Lokaler
 Digitalt utrustat kontorshotell
 Kulturbussar / kommunikation mellan byar

B) Gemensam tillgång till tjänster

Gemensamt upphandlade tjänster, t ex revisor, jurist, tryckeri
 Samarbete med lokala detaljister
 Central produktion och marknadsföring
 Organisera sig juridiskt för större projekt

I samtal under lanseringsmötena uttryckte ett stort antal deltagare en önskan om rent konstnärligt samarbete. Flera nämnde branschöverskridande samarbeten mellan t.ex. bildkonst och musik, andra ville träffa kulturaktörer som de inte tidigare kände för att utforska nya möjligheter. Det fanns även ett behov av gemensamma fysiska mötesplatser och sociala sammanhang.

Koordinatorerna sammanställer synpunkter och önskemål från de tre lanseringsmötena.

C) Coachning och stöd

Stipendieansökningscoach

Uppmuntran, moraliskt stöd för det som inte är kärnverksamheten

Ansökningsverkstad (att flera verksamheter sitter tillsammans när de gör ansökningar)

Kulturella områdeskonsulenter (ämnesvis)

Undergrupper produktion och marknadsföring

D) Marknadsföring, övergripande

Anslagstavla på hemsidan

Inventering av aktörer KN

Hemsidan: samordning -tidsmässigt, idéer, dialog med kommunen

Medlemsregister

Digitalt register över alla medlemmar

Kommunens hemsidor ska länka till kulturlivet

Hemsida för alla

Österlen ska synas på fler ställen

Tala för varandras vara

Gemensam marknadsföring

Kommunala kulturbiljetter

Kulturnavet kan visa att kultur på Österlen är mer än Konstrundan

Mässa: enskilda till företag

Varumärke motsvarande ÖSKGs boll, man "är med" i Kulturnavet

Synliggörande

Banderoller

Kulturnavet visualiserar kulturlivets mångfald

E) Ekonomi

Kooperativ bank

Marginalen Bank

Bank och lån

F) Projekt

Berättarrunda

Vandringskonsert mellan byarna

Show med Kulturnavare (även streamat)

3 REDOVISNING AV ENKÄTEN

3.1 Enkätens utformning och svarsfrekvens

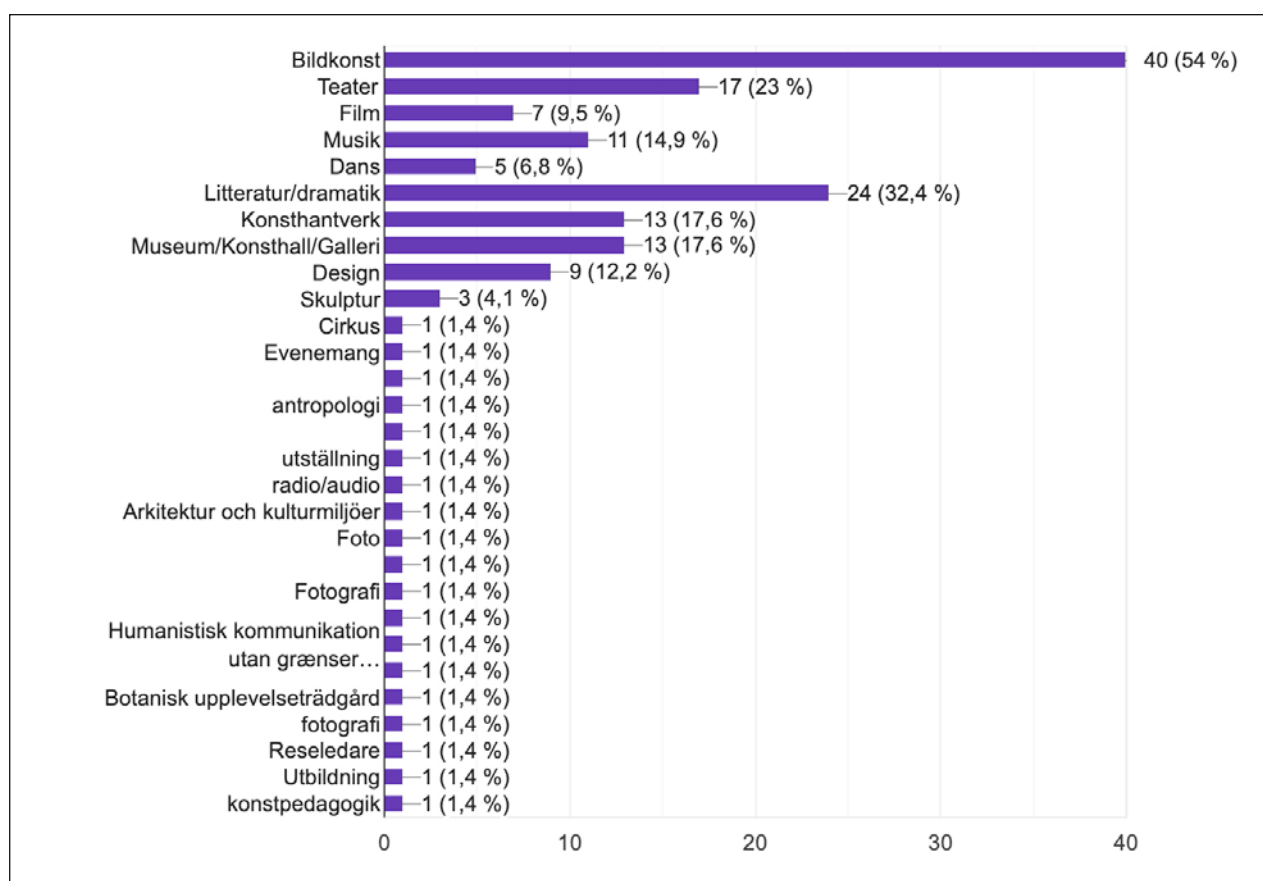
I utformningen av enkäten har vi balanserat mellan att inte ställa för många frågor så att respondenterna tröttnar redan innan de börjat fylla i enkäten, och att få ut så mycket relevant information som möjligt. Enkäten kom till sist att innehålla ett 20-tal frågor indelade i tre sektioner – kontaktuppgifter, m m, behov och önskemål, samt inventering av resurser – med tillhörande underfrågor. När enkäten stängde 2021-01-15 hade 73 % av medlemmarna svarat.

3.2 Redovisning av enkätsvaren

Enkätsvaren redovisas fråga för fråga med diagram och kommenterande text. Frågor som inte redovisas i diagramform redovisas i löpande text.

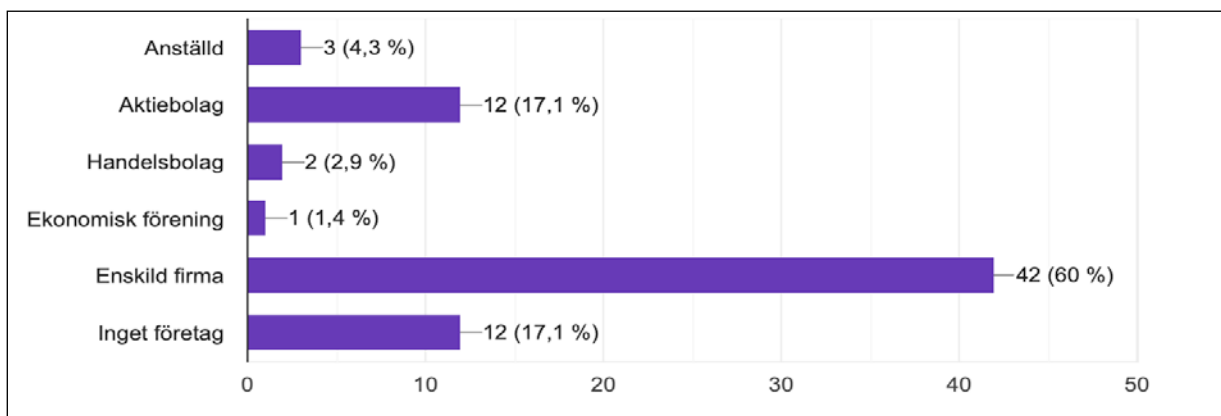
3.2.1. Bransch

Här frågar enkäten inom vilken bransch kulturaktören är verksam. Inte oväntat är bildkonst ett dominerande område. Men svaren visar också på en stor bredd inom olika kompetensområden.

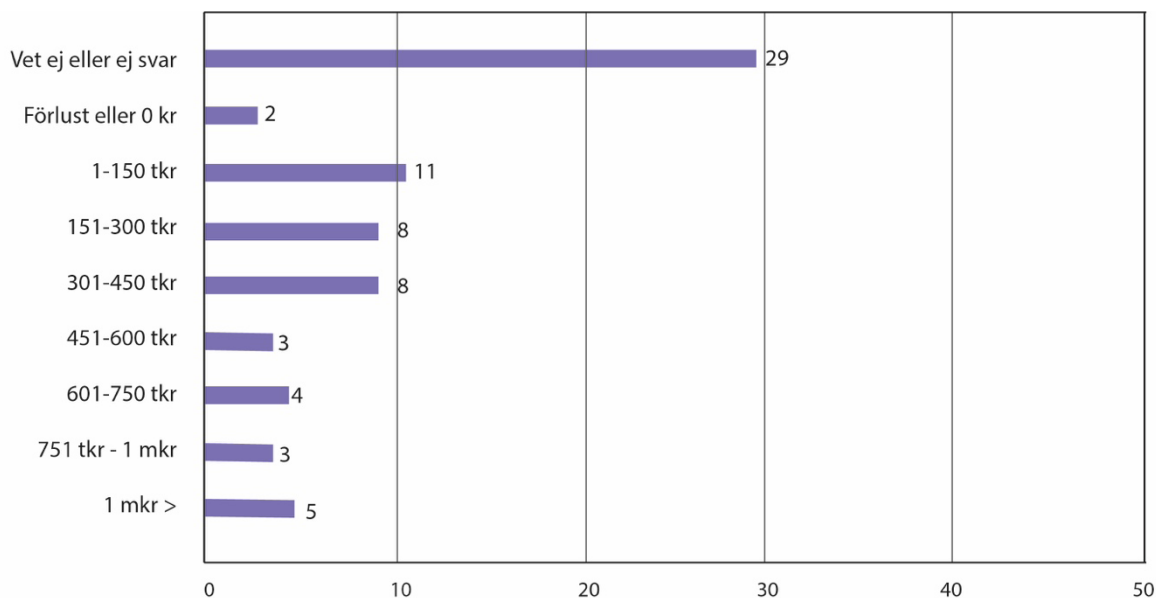
3.2.2. Organisationsform

Den allt dominerande organisationsformen är enskild firma. Det är ett förhållande som de österlenska kulturaktörerna delar med de flesta kulturskapare i Sverige. Man kan notera att drygt 17% sker i aktiebolagsform, samt att ungefär lika många inte har något företag alls.

3.2.3. Årsomsättning

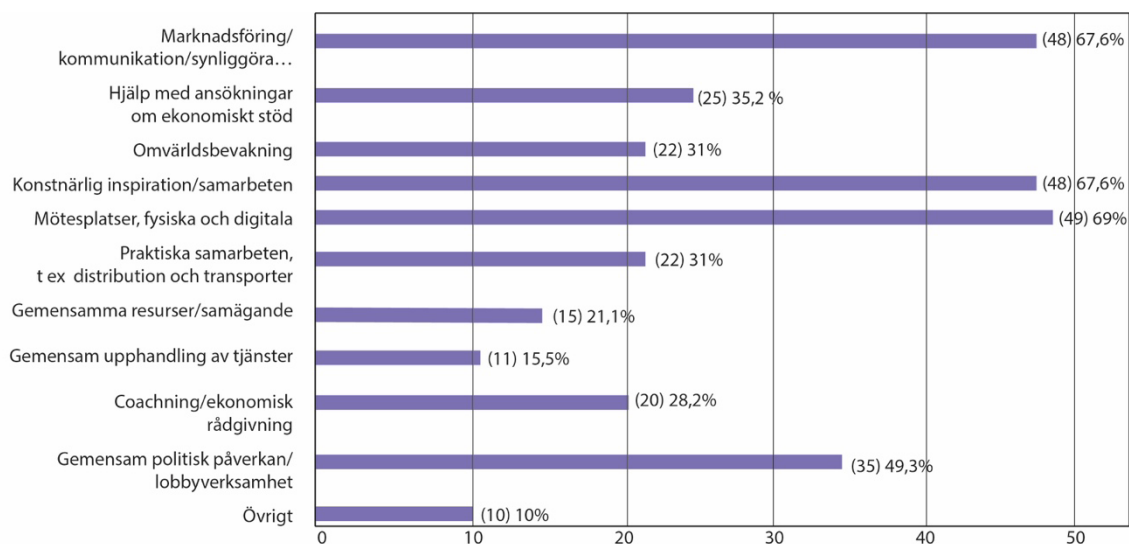
Frågan om årsomsättning var frivillig i enkäten, detta för att vi inte ville pressa respondenterna på uppgifter som kan upplevas som känsliga. Resultatet på frågan om årsomsättning är därför relativt osäker. En ytterligare faktor är att kulturaktörernas inkomster varierar starkt över åren, beroende på uppdrag, biljettintäkter, etc. En ytterligare försvårande faktor är att enkäten är gjord under hösten 2020 - våren 2021, under Covid 19 pandemin, som slagit hårt mot kulturskaparnas intäkter. Intressant att notera är de stora skillnaderna. Årsomsättningen sträcker sig från 0 kr till flera miljoner.

3.2.4. Behov

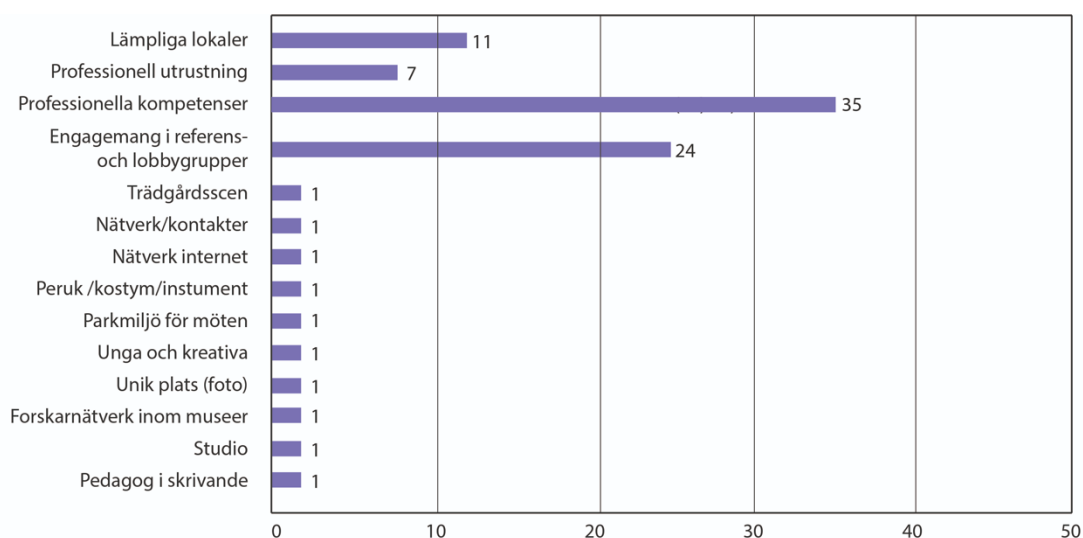
Frågan gäller inom vilka områden respondenterna anser att de har behov av stöd och gemensamma lösningar. Flera svar var möjliga, vilket gör att svaren blir fler än 100%.

De största behoven (uppges hos ca 50-70 procent av de tillfrågade) är konstnärliga samarbeten och mötesplatser - både fysiska och digitala - tätt följt av marknadsföring, gemensam kommunikation och gemensam politisk påverkan. Cirka en tredjedel av de tillfrågade önskar stöd med ansökningar, omvärldsbevakning, praktiska samarbeten och coaching/ekonomisk rådgivning.

3.2.5. Resurser

Här har vi frågat om vilka resurser medlemmarna kan bidra med in i nätverket, så att en "resursbank" kan upprättas. Grafen visar att respondenterna ser sig som bärare av många professionella kompetenser inom olika områden och att de ser det som ett viktigt kapital.

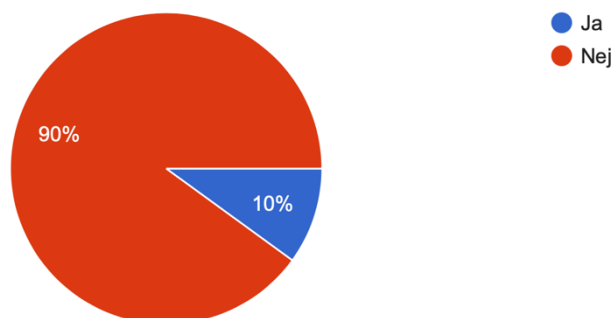

3.2.6. Ekonomiskt stöd från hemkommunen

Det stora flertalet av Kulturnavets medlemmar uppbär inga offentliga stöd alls. Då en stor andel medlemmar är enskilda bildkonstnärer är resultatet inte förvånande. Offentligt stöd ges sällan till enskilda kulturaktörer.

Får du stöd till din verksamhet från din hemkommun idag?

70 svar

3.2.7. Upplevd kontakt med hemkommunen

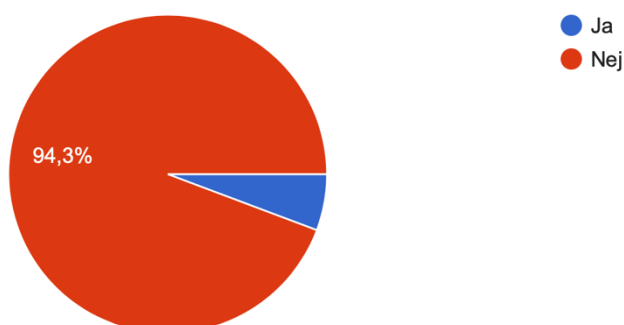
Detta är en fråga som besvaras i löpande text. Påfallande många av respondenterna har ingen kontakt alls med sin hemkommun. Ett större antal har angivit att de haft negativa upplevelser eller upplevt ointresse i kontakten med hemkommunen. Ett mindre antal anger att kontakten varken varit bra eller dålig. Någon enstaka är nöjd med kontakten. Många har inte svarat alls. Att notera här är att samtliga tre kommuner redovisas tillsammans som "hemkommunen".

3.2.8. Ekonomiskt stöd från Region Skåne

En mycket liten andel av Kulturnavets medlemmar har regionalt ekonomiskt stöd. (Se kommentar under 3.2.6.)

Får du ekonomiskt stöd till din verksamhet från Region Skåne idag?

70 svar

3.2.9. Upplevd kontakt med Region Skåne

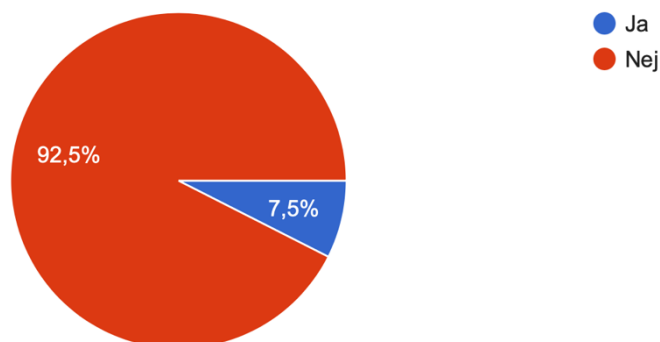
En övervägande del av Kulturnavets medlemmar har ingen kontakt med Region Skåne. Någon enstaka uppger kontakten som god, annars inget svar. Inga direkt negativa svar kring kontakterna med Region Skåne.

3.2.10. Ekonomiskt stöd från Statens kulturråd

Notera att flera aktörer på Österlen har stöd från Kulturrådet än från Kultur Skåne.

Får du ekonomiskt stöd till din verksamhet från Kulturrådet?

67 svar

3.2.11. Upplevd kontakt med Statens kulturråd

Här har det inte inkommit några kommentarer

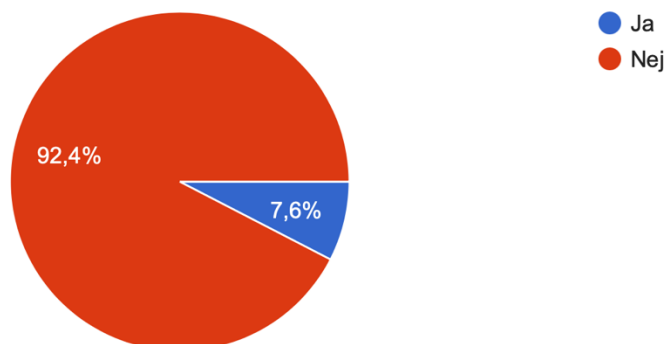
3.2.12. Egenintäkter

Frågan lyder: Hur stor andel av din årsomsättning kommer från egenintäkter under ett normalt år? Syftet med frågan är att kartlägga balansen mellan offentliga bidrag, stipendier, m.m. och intäkter från egen affärsverksamhet. Frågan besvarades ur olika synvinklar av olika respondenter och kan framstå som oklar. Eftersom säsongen 2020-2021 dessutom varit ett exceptionellt år för kulturaktörer kan svar som "minus eller 0" syfta på att intäkterna helt uteblivit den aktuella tiden. Utifrån svaren på frågorna 2.3.5, 2.3.7 och 2.3.10 kan man dra slutsatsen att egenfinansieringsgraden hos Österlens kulturaktörer är hög, oavsett i vilken omsättningsnivå deras verksamhet ligger.

3.2.13. Privata sponsorer/donatorer

Har du privata sponsorer (företag) eller donatorer (privatpersoner)?

66 svar

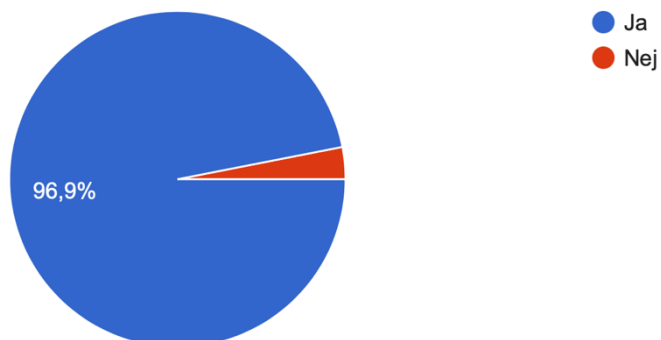

3.2.14 Kontakter med det lokala näringslivet

Frågan vi ställde här var: anser du att kontakterna med det lokala näringslivet borde utvecklas? Och varför? Här uppger nästan 97% att de vill utveckla kontakter med näringslivet. Det är en anmärkningsvärd hög siffra med tanke på den ringa grad av kontakt som hittills har förekommit. Vad den egentligen betyder i praktiken är svårt att veta, men av de följande motiveringarna i löpande text framgår att det inte enbart handlar om att näringslivet ska "ge" pengar till kulturen. Flera respondenter ger exempel på konkreta former av samarbeten som gynnar båda parter.

Anser du att kontakterna med det lokala näringslivet borde utvecklas?

65 svar

3.2.15 Utvecklande av nätverk

Enkäten lämnade även utrymme för egna kommentar gällande vilka kontakter och nätverk det finns önskemål om att utveckla.

Sammanfattningsvis finns det ett starkt önskemål hos många aktörer att hitta nätverk och sammanhang lokalt, nationellt och internationellt, både inom det egna kulturella uttrycket och för tvärkulturella samarbeten, men även med externa aktörer som t ex näringsliv.

4 ANALYS OCH SLUTSATSER AV MATERIALET

I avsnitt 2-3 återges så objektivt som möjligt resultatet av de frågor vi ställt i djupintervjuerna, under workshops vid lanseringsmötena och i enkäten. De följande tre avsnitten är en analys utifrån projektkoordinatorernas tolkning av materialet. Tolkningen baseras på det befintliga materialet och på våra kunskaper inom området konst, kultur och kulturpolitik. En viktig komponent är förankring och erfarenhet av kultursektorns förhållanden på Österlen. Över tid har det skapat ett förtroendekapital i kultursektorn och en personlig förståelse för den österlenska kultursektorn. Utifrån detta har vi dragit slutsatser och ritat upp möjliga vägar framåt.

4.1 Önskemål och behov hos kulturnäringen på Österlen

När Kulturnavet Österlen startade var avsikten att skapa ett nätverk och en serviceplattform för det österlenska kulturlivet. Utgångspunkten var praktiskt samarbete och ett fokus på de områden som ligger utanför de rent konstnärliga, t.ex. marknadskommunikation, ekonomiska tjänster, gemensam upphandling och lobbyverksamhet. Projektkoordinatorernas bild var att konst- och kulturaktörer som bedriver verksamhet på Österlen vill göra "sin grej" och inte är intresserade av ett direkt samarbete med andra kulturaktörer, mer än möjligtvis i rent praktiska frågor.

Det visade sig vara ett felaktigt antagande. När man sammanfattar underlagsmaterialet av intervjuer, workshops och enkätsvar finner man, tvärt om, att ett av de främsta önskemålen är att träffa andra kulturaktörer, att kanske inleda gränsöverskridande konstnärliga samarbeten och att orientera sig om de andras verksamheter. Att skapa en sorts vi-känsla i kultursektorn verkar vara något många önskar på ett djupare och mer konstnärligt plan än förväntat. Även om isoleringen under Coronapandemin idag skapar ett sug efter sociala möten så tror vi att en önskan om social och konstnärlig interaktion bland kulturarbetare på Österlen kommer att kvarstå även efter pandemin.

Syftet med Kulturnavets arbete är att, som tidigare framhållits, förbättra kultursektorns förutsättningar – att "kratta manegen" för kulturaktörerna. Utifrån materialet ser vi att förutsättningarna inom följande områden behöver utvecklas:

Praktiska områden

- Struktur för gemensam marknadsföring (inkl. distribution)
- Tillgång till lokaler och förteckning över dessa (både verkstäder, repetitionslokaler och olika typer av scener)
- Utbyte av praktiska kompetenser inom nätverket
- Utbyte av materiella resurser inom nätverket

Ekonomiska områden

- Stöd i kontakt med kommun, region och stat.
- Hjälp med bidragsansökningar
- Omvärldsbevakning kring utlysningar, nya lagförslag, etc.
- Gemensam upphandling för rabatt på tjänster och material

Yrkesmässigt kreativa områden

- Nätverk och konstnärliga samarbeten på olika nivåer
- Coaching och bollplank av en fristående part

Samhälleliga områden

- Gemensamt påverkansarbete för att förbättra konsten och kulturens position i samhället.
- Dialog mellan kultur och näringsliv för ev. samarbeten

Som ett paraply över dessa områden finns en stark önskan från branschen om att bli sedd som en kompetent kraft med stora värden att tillföra samhället, både som enskild aktör och som en förutsättning för varumärket Österlen.

4.2 Reflektioner kopplade till materialet i stort

Det har varit viktigt att vi som koordinatörer förhållit oss lyhörda och objektiva när vi samlat materialet till denna rapport. Det vi redovisar ska i största möjliga mån spegla det vi fångat upp. Samtidigt har den stora mängden möten och samtal lett till nya reflektioner och frågeställningar. Dessa redovisas här, till gagn och nytta för den som så önskar.

4.2.1 Relationen mellan kommun och kulturnäring

I enkäten ser vi att få av Österlens kulturaktörer har kontakt med region eller stat. Det är istället den egna kommunen många vänder sig till och förväntar sig praktiskt och/eller ekonomiskt stöd ifrån. Kulturnärings förväntningar och kommunernas förutsättningar skiljer sig påfallande ofta åt. Det genererar en frustration i bägge läger. De kommunala kultur-tjänstepersonerna känner att de inte uppfyller kulturnärings förväntningar och anser inte heller alltid det vara deras uppdrag. Kulturaktörerna å sin sida upplever att de inte får det stöd de anser sig ha rätt till och behöver från kommunen.

4.2.2 Stad – land: Om att verka i en liten kommun

Kan man driva ett nationellt intressant kulturprojekt i en liten kommun? Österlen har flera nationellt och internationellt erkända kulturutövare som delvis har sin försörjning på stora arenor utanför Österlen. Finns det förutsättningar att även bygga upp en större verksamhet lokalt? Hur förhåller man sig från kommunernas håll till nya och existerande kulturverksamheter? Då den lilla kommunens kaka är anpassad efter befolkningsunderlag och skatteintäkter och då det i Österlenkommunerna finns många professionella aktörer, blir det svårt att ta vara på den samlade kraften och kompetensen.

En försvårande faktor är att ett ekonomiskt stöd från kommunen oftast är en förutsättning för stöd från region och stat. Dessa stöd bedöms oftast i relation till varandra; ett stort kommunalt stöd genererar ett stort regionalt/nationellt stöd och tvärt om. Men den lilla kommunen kan inte prestera annat än ett mindre bidrag. Är det omöjligt att bygga en riktigt stor kulturorganisation i en liten kommun?

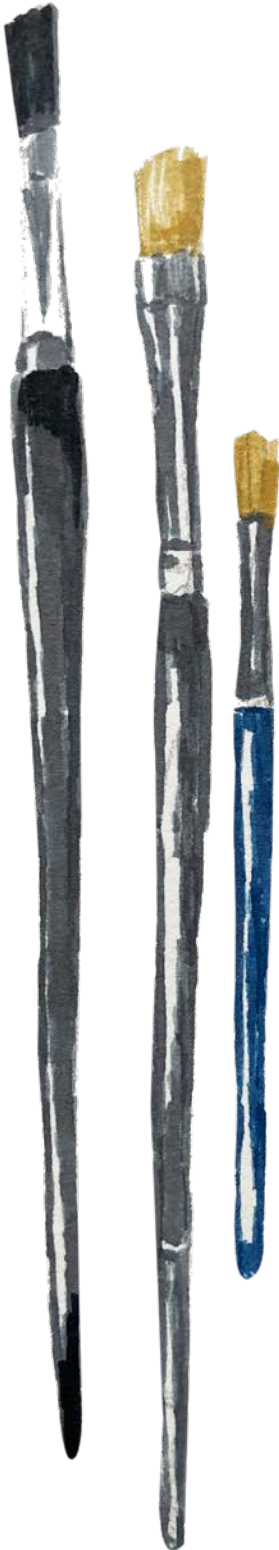
4.2.3 Varumärket Österlen

Österlen som varumärke är extremt beroende av en bred och kompetent kulturnäring. Både för besöksnäringen och befolkningsutvecklingen. Ett vikande kulturliv ger effekter på besöksnäringen men även mer långsiktigt på möjligheter att få inflyttning till Österlenkommunerna med stöd i livsstil och livskvalitet.

Så vem har ansvaret för att stärka och underhålla varumärket Österlen och – inte minst - värna att det inte töms på sitt kvalitativa innehåll?

4.2.4 Vem har dialog med vem?

Kulturnärings behöver en egen tydlig röst som kan uttala sig. Den statliga kulturpolitiska samverkansmodellen bygger på ett flöde mellan stat, region och kommun. Det kräver att det finns tydliga strukturer kring vem som kommunicerar med vem, men även en informell kunskap om hur ansvarsfördelning, kompetens och mandat ser ut i de olika kommunerna. En kommunal – regional dialog kräver även en god kommunal

kännedom om de professionella kulturaktörerna och deras förutsättningar. Det uppfattas inte alltid som något som ryms i det egna tjänstmannauppsdraget. Bristen på tydlig ansvarsfördelning drabbar i slutänden det fria, professionella kulturlivet.

4.2.5 Kulturnäringsens drivkrafter

Att benämna professionellt kulturarbete som näring är varken okontroversiellt eller enkelt. En kulturaktör kan se sitt skapande som företagande där de ekonomiska incitamenten är viktiga, för en annan aktör är ekonomiska incitament ett hot mot den konstnärliga integriteten. Vi tror det är viktigt att som t ex tjänsteperson eller näringslivsrepresentant vara medveten om, och respektera, att det i utövandet av kultur kan finnas olika drivkrafter. En kunskap om kultursektorns interna värden – det kulturella kapitalet – är nödvändig för att rätt kunna avpassa åtgärder som t.ex. gemensam marknadsföring eller näringslivsstöd.

4.2.6 Vikten av infrastruktur

Hur går busslinjerna? Hur tar sig en eventuell publik till Östra Tommarp? Dessa till synes banala frågor är av största vikt när man producerar kultur för en publik på landsbygden. Alla potentiella besökare har inte bil, de allmänna kommunikationerna är dåliga, särskilt kvällstid, vilket försvårar ett publikarbete. En teater, centralt belägen i en större stad bekymrar sig sällan om hur publiken kommer till deras lokaler. På landsbygden är det ytterligare en faktor som kulturproducenten själv måste väga in i planering och budgetarbete.

4.3 Vem ansvarar för kultur på Österlen?

– medskick till kulturnäring, politiker och tjänstepersoner

Hur hittar vi balansen mellan kulturnärings (för) höga tilltro till kommunernas kapacitet å ena sidan och å andra sidan kommunernas behov av kulturnärings för att vidmakthålla och stärka varumärket Österlen?

4.3.1 Medskick till kommunala politiker och tjänstepersoner

Vi tror att utvecklingsmöjligheter finns genom att:

- Ha tydligare strukturer och ansvarsfördelning inom kommunernas verksamhet
- Se på praktiska lösningar över kommungränserna kring t ex vad gäller lokalbehov
- Skapa fler möjligheter till möten mellan kulturlivet och kommunala tjänstepersoner
- Ur ett kommunalt perspektiv se och behandla kulturnärings just som näring och bransch som kan utvecklas utifrån dess unika förutsättningar

4.3.2 Medskick till näringslivet

Österlen har en stor kompetens inom kulturella näringar. Den kreativa processen likar ofta den entreprenöriella. Kontakta gärna lokala kulturaktörer för förutsättningslösa möten. Det kan ge bägge parter ömsesidig nytta.

4.3.3 Medskick till kultursektorn

Det är inte självklart att din hemkommun har resurser som motsvarar dina förväntningar. De tre Österlenkommunerna har mellan 13 000 – 30 000 invånare och kan anses som små kommuner. Även om den enskilda kommunen har goda ambitioner är det inte säkert att de orkar ända fram.

Det ovan sagda hindrar inte möjligheten till en konstruktiv dialog.

Lägg fram tydliga och konkreta förslag som skulle förbättra förutsättningarna för att driva kulturverksamhet på Österlen. Det finns många olika fonder och stipendier men det är inte alltid så lätt att hitta rätt. Ta en titt på de länkar som finns på vår hemsida: det kanske kan vara en början. Prata med varandra! Och prata gärna med oss. Det ingen av oss vet tar vi reda på.

Invigningen av Sol LeWitt's NineTowers (for Jene) på Kivik Art Centre, sommaren 2018. Dansare Daniel Persson.

5 HANDLINGSPLAN FÖR KULTURNAVET ÖSTERLEN

Ett syfte med alla intervjuer, enkäter och workshops har varit att förse Kulturnavet Österlens projektkoordinatorer med ett tillräckligt stabilt material för att utforma en konkret handlingsplan för de kommande 18 månadernas arbete. Den grundläggande frågan har varit: hur åstadkommer vi de bästa förutsättningarna för det österlenska kulturlivet givet våra resurser idag och framöver.

Ett första steg för koordinatorerna kommer att vara att se vilka av funktionerna som kan organiseras så att de blir självgående inom nätverket, vilka som är rena affärsidéer som kan ges vidare till den som så önskar och vilka som behöver en långsiktig handlingsplan och kontinuerlig arbetsinsats.

Baserat på slutsatserna ovan har vi skissat på följande handlingsplan:

5.1 Tänkbara utvecklingsområden för Kulturnavet Österlen

Professionella samtalspartners

De genomförda djupintervjuerna har i många fall visats sig fylla ett behov av ett professionellt samtal med en extern part. Att med någon, med kännedom om branschen, få ventilera det vardagliga arbetet, dess utmaningar, planer och utvecklingsmöjligheter. Det finns ett stort behov av professionella samtalspartners vars uppgift är ett utvecklande kompetensstöd, att föreslå vissa åtgärder eller koppla ihop olika aktörer med liknande utmaningar med varandra.

Kommentar: Detta är en funktion som kan ligga hos koordinatorerna kompletterat med personer särskilt intresserade av att fungera som bollplank till sina kolleger. Detta motsvarar medlemmarnas behov av bollplank och samtalspartners.

”Hur åstadkommer vi de bästa förutsättningarna för det österlenska kulturlivet givet våra resurser idag och framöver?”

Leverantörsnavet

Kultursektorn har alltid behov av underleverantörer. Det kan handla om allt från rammakare till ljudtekniker. Det kan vara svårt att hitta rätt leverantör och till rätt pris. Kulturnavet Österlens koordinatorer avser att inventera relevanta leverantörer och förhandla om rabatter för Kulturnavets medlemmar. En leverantör ansluten till Leverantörsnavet ska hålla en god kvalitet och vara lätt att samarbeta med.

Kommentar: Inventering, förhandling och upprättande av avtal kräver en särskild ansvarig för hanteringen. Leverantörsnavet svarar mot behovet att skapa bästa möjliga service för medlemmarna till bästa möjliga pris.

Marknadsföringsnavet

En av de flitigast efterfrågade tjänsterna/behoven är hjälp med marknadsföring på olika sätt. Här kan det handla om konkreta saker som att distribuera trycksaker under sommaren till att skapa övergripande kommunikationsstrategier för hela Österlen.

Kommentar: Delar av marknadsföringsnavets tjänster kan hanteras inom nätverket. Övriga delar kan man uppdraga åt externa aktörer att genomföra. Marknadsföringsnavet svarar mot det stora behovet av gemensam marknadsföring.

Externt stöd inom ekonomi och juridik

De flesta kulturutövare arbetar i enskild firma, ett mindre antal i aktiebolag. Att hantera ekonomin är något de flesta behöver hjälp med. Genom att samla personer/företag med specialistkompetens inom ekonomi, juridik m m skulle Kulturnavets medlemmar få tillgång till högkvalitativ professionell rådgivning till, förhoppningsvis, ett rimligt pris.

Kommentar: Inventeringen, förhandling och upprättande av avtal kräver en särskild ansvarig för hanteringen.

Stöd till affärsutveckling

Denna funktion är tänkt att vara en sammanslutning av företag eller personer som är intresserade av att stötta kulturlivet generellt med råd kring affärs- och organisationsutveckling, produkter eller kontanta medel. En mentorgrupp för kulturområdet.

Kommentar: Att skapa en grupp för affärsutveckling kräver en tydlig struktur och är arbetskrävande på både kort och lång sikt. Här krävs någon form av samorganisation.

Grupp för dialog och samhällspåverkan

Vid genomgång av enkätsvaren har vi sett att en tydlig dialog behövs med kommun, region och stat i kulturfrågor. Detta för att tydligare synliggöra kulturens roll för samhällsutvecklingen. Att ständigt påminna om kultursektorns betydelse är nödvändigt. Inte minst på Österlen, där kulturnärningen är stark, behövs en kompletterande part för att ta vara på kulturen som samhällsresurs.

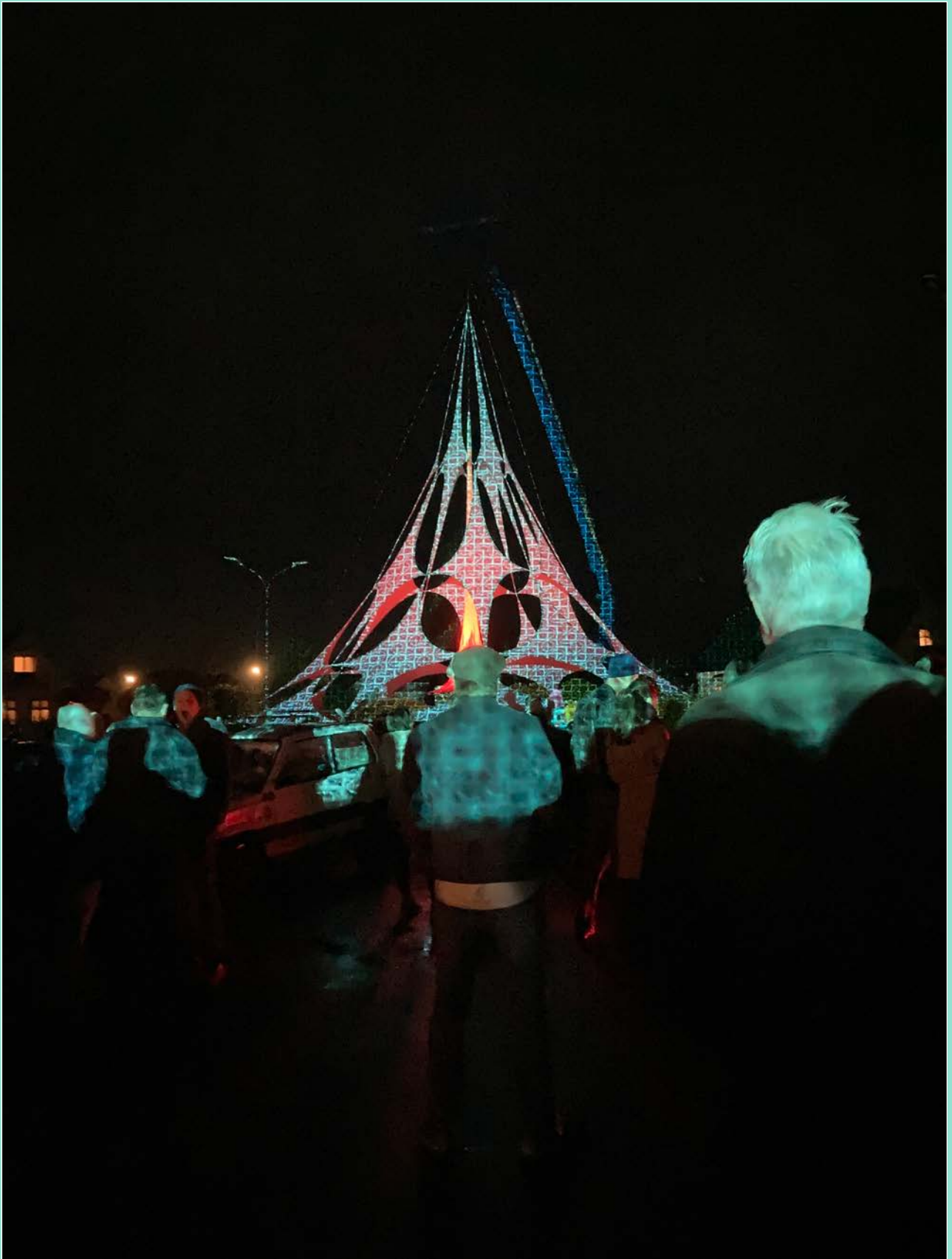
Kommentar: Vid genomgång av enkätsvaren har ett 20-tal respondenter uppgett att de är intresserade av att delta i ett sådant påverkansarbete.

5.2 Övrig verksamhet inom Kulturnavet Österlen

Av underlagsmaterialet kan man utläsa ett starkt önskemål att träffas, lära känna varandra och eventuellt inleda samarbeten.

Under sensommaren planerade Kulturnavets koordinatörer att bjuda in till allmänna mingel där medlemmar med lämpliga lokaler kunde alternera som värdar. Tyvärr omöjliggjorde Coronapandemin dessa träffar, men de kommer att genomföras så fort omständigheterna tillåter. Eftersom alla medlemmar har varandras kontaktuppgifter står det även var och en fritt att bjuda in sina kolleger i nätverket. Vi räknar med att det kommer att bli en naturlig del av verksamheten så småningom, en del som inte kräver speciell handledning.

I ett nätverk blir den interna kommunikationen viktig. Att kontinuerligt kommunicera med medlemmarna, som ofta befinner sig på relativt stort avstånd från varandra geografiskt, blir centralt. Hur denna kommunikation bäst ska utformas blir en central fråga den närmaste tiden.

Österlen lyser på Vitaby torg 2020

Trädgårdsscenen i Norra Björstorp sommaren 2020

6 SISTA ORDET

Rapporten har haft tre syften

Att ge en bild av kulturnärings behov, förutsättningar och möjligheter 2020-2022.

Att vara en utgångspunkt för koordinatorens fortsatta arbete i projektet fram till 2022.

Att visa på fortsatta utvecklingsmöjligheter för kultursektorn på Österlen.

Det är vår målsättning att Kulturnavet Österlen ska övergå i en mer permanent verksamhet efter projekttidens slut och det ingår i vårt uppdrag att formulera tänkbara modeller för en sådan fortsättning.

Kartläggningen är ett dokumentation av vad kultursektorn önskar sig och har behov av just nu. Kulturnavet Österlen måste definitionsmässigt vara ett ständigt "work in progress" som förändras efter de förhållanden som råder. Det är viktigt att då och då följa upp kartläggningen så att inte resurser satsas på fel områden.

Under arbetet med enkäter, möten och intervjuer har vi sett en kraft och entusiasm hos vår målgrupp som varit påfallande. Det har varit öppna, kreativa och roliga möten! Vi har fått ett positivt mottagande och det har känts som att Kulturnavet Österlen fyllt ett sedan länge känt behov. Ett behov av att ha någon som för de professionella kulturaktörernas talan utan att ha andra lojaliteter än att vilja förbättra villkoren för kulturskapare och kulturskapande på Österlen.

Vi kommer att ta oss an arbetet med stor entusiasm!

Susan Bolgar & Anna-Carin Ugglå
Koordinatorer

Susan Bolgar har tidigare arbetat som kultureksekreterare i Simrishamns kommun, kulturchef i Jönköpings kommun, rådgivare i Föreningen Kultur & Näringsliv, samt drivit eget företag i kultursektorn i över tio år. Idag är hon bl a projektkoordinator för Kivik Art Centre.

Anna-Carin Ugglå är kommunikatör med inriktning social hållbarhet. Hon är sedan många år verksam som kulturutvecklare för barn och unga i Simrishamns kommun och har en bred bakgrund inom turism, besöksnäring och reklam/information.

BILAGA 1

GENOMFÖRDA INTERVJUER

Nedan redovisas de personer vi fört samtal med i syfte att komplettera enkät och workshops. De vi talat med representerar ibland sig själva som kulturaktörer, ibland sin verksamhet och ibland bägge delar. Urvalet har skett för att få en bredd, både mellan branscher och geografiskt. Den rådande pandemin har gjort att samtalen ibland varit digitala och ibland i verkliga möten - många utomhus i lager av ytterkläder och filter.

Utöver de nedan redovisade mötena har vi även haft en rad mer informella möten och samtal med såväl kulturaktörer inom en rad olika områden, samt möten med externa aktörer. Eftersom dessa möten inte från början varit uttalat ämnade att användas in denna rapport har vi valt att inte redovisa dem med personnamn, men de har ändå utgjort en bakgrund till delar av rapporten.

Intervjuade personer

Boel Marie Larsson, skådespelare samt Thales Film och Teater

Elna Jolom, glaskonstnär, Österlens glashytta

Ulf Carlsson, Fabriken Bästekille, gallerist

Camilla Backman, Garaget i Hammenhög, konstnär och musikarrangör

Jona Elfdahl, Gylleboverket, konstnär

Susan Bolgar, Kivik Art Centre

Mårten Hård, filmare, Thales Film och Teater

Nils Peder Holm, teaterchef Skillinge Teater, skådespelare och regissör

Bea Tigerhielm, Rikstolvan, fotograf och gallerist

Lena Olsson och Sanna Tomac, Swedish Academy for Realist Art, rector resp. grundare

Carl Johan Wählin, Scen Österlen, konstnärlig ledare

Anders Johnsson, kultur och fritidschef, Simrishamns kommun

Karin Johansson Mex, verksamhetsledare Skillinge Teater,

Staffan Julén, filmregissör och gallerist Rikstolvan

Sylvia Carlsdotter, enhetschef Kulturskolan Simrishamn och kulturaktör

Ros-Marie Stjernfelt, kulturchef Tomelilla kommun

Ýrr Jonasdóttir, museichef, Ystads konstmuseum

Lolita Persson, kulturchef Ystad kommun

Charlotta Blom, VD Ystad Teater

Susann Roos, kulturutvecklare, Ystad kommun

Rachel Tess, ordförande ÖSKG, dansare, koreograf

Madeleine Tunbjer, rektor Österlensskolan, konstnär

*VA Rocks spelar på Garaget i Hammenhög sommaren 2019.
Foto: Torun Börtz*

*Nora Börtz Vagenheim och Emma Persson i Scen Österlens uppsättning av Rent sommaren 2020.
Foto: Torun Börtz*

Kulturnavet Österlen

info@kulturnavetosterlen.se
0731-840200, 0700-303203

www.kulturnavetosterlen.se